

ACC. N:R M. 15625:1-31.

Landskap: *Västergötland* Upptecknare: *Axel Johansson, Hvid*
Härad: *Kind* Berättare: *olika personer; se uppt. bladens
bakom!*
Socken: *Ö. Fjällunda* Berättarens yrke: _____
Uppteckningsår: *1962* Född år _____ i _____

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Fiske. s. 1-31.

76.6.4.

9/4-62

Skriv endast på denna sida.

F I S K E. HC 4.

1. Fiskevattnen.

Här på trakten och även på ett ganska så långt avstånd runt trakten här, finns endast insjöar, älvar och småbäckar. I älvarna finns också något av strömmar.

2. Fiske som näring.

Här på orten och på en ganska så stor omgivning, torde aldrig ha funnits någon, som enbart sysslade med fiske. Det har aldrig funnits eller finns några naturliga förutsättningar för detsamma. I äldre tid fanns en del personer, som vid vissa årstider saluförde fisk. Det var torpare, som bodde vid skogssjöar och som vid vissa tillfällen kunde få mera fisk än vad de tyckte att de själva behövde. De sålde väl också för att kunna få någon krona. Det var i regel om de lyckats med någon gäddfångst och vartiden när braxen lekte. Från grannsocknen Kalvsjöholm, som har mycke större och fiskrikare sjöar, än vad förhållandet är här, i första hand då Kalvsjön och Fegen, brukar att få mycket med braxen under dess lektid.

HC 4

Det har hänt att de har kommit hit till Ö.Frölunda för att sälja denna fisk. Nu på många år har jag dock ej sett eller hört talas om denna fiskförsäljning. Här inom Ö.Frölunda tror jag knappast att det finns någon, som numera utbjuder någon sötvattenfisk till försäljning. Det finns blott amatörfiskare, de flesta fiskar blott med kastspö, vanliga meten, pimpelfiske och isfiske. Någon använder sig väl av mjärdar och sättvader, nät kan också förekomma, men mycket lite. I det närmaste kan det helt betecknas, som hobby och nöjesfiske. Om dessa fiskare vid något tillfälle skulle få några gådder för mycke, delar de med sig till bekanta och vänner eller djupfryser för kommande behov. Något särskilt fiske framför något annat torde alldrig ha bedrivits här. Visserligen får väl gäddfisket åtminstone i äldre tid, betraktas som det förnämsta, det mest lönnade och åtråvärda, men då var man också glad över småfiskfångster. Åsikterna om fisket i äldre tid och nu, var nog ej riktigt desamma. Många av fiskarna i äldre tid, räknade fiskfångsterna-även här på orten, som ett tillskott i hushållet. Många fiskade för att få något extra mattillskott, som de ej behövde att direkt betala ut penningar för. I äldre tid tog de fattiga hushållen all fisk, som

de kunde fånga. Mörtfisk är knappast någon, som tager tillvara i dag. I äldre tid så torkades denna fisk eller saltades och togs till hushållet. Så stora eller särskilt rika fisken i äldre tider berättas det väl inget särskilt om här i stort ~~XXXX~~ och mera allmänt sett. Historier om särskilt stora fiskar-då särskilt stora gäddor-även om osedvanligt goda fångster, har jag nog hört berättas. Det är dock troligt att det i äldre tid var mera gott om fisk, än vad det är i dag. Orsaken till detta, ja därom tvistar ju de lärda. Men det är ju också så, att det i dag fiskas så gott som hela året runt, detta förekom ej i äldre tid. Många anser att vinterfisket av gäddor, desererat denna fisksort. Fiskarna i dag är också flera till antalet, än förr. Metning och annat krokfiske var det i regel blott småpojkar, som sysslade med i vardagslag, på söndagarna var det väl också äldre. Det mest givande fisket här på orten i äldre tid var, när man tog isgädder, brax och mört under lektiden. "Draga ruska" förekom också förr, men ej nu. Draga ruska tillgick så att man rep band samman lövruskor och drog dessa i vattnet. Det var blott i avar eller i någon vik från en älv eller smalt sund i en sjö, som detta fiske kunde försiggå. I regel var det

dock blott i avar. Det torde mest från sådana fisken och vid utläggandet av ålrevor och fasta ålfisken i form av ålkistor, som de mera rikliga fiskena i äldre tid har förekommit här på orten.

3. Bebyggelsen.   4. Organisation.

Av helt naturliga skäl, kan jag ej besvara frågorna under 3 och 4.

5. Redskap.

a. 1) Rännor eller ållor, har funnits och finns, såväl utgravda, som naturliga. Numera torde det dock i stort sett, endast finnas naturliga. De uppgravda rännorna, var troligen uteslutande sådana, som man genom uppgravning förband mangelgravar med älven. Under 1800 talets senaste hälft, förekom det mycket med mærgling av jorden här i Ö. Frölunda. En del av dessa mærgelgravar var ganska nära ån. Det blev alltså ej så långt att grava. 2) I dessa rännor stängde man sedan med bräde~~er~~ eller spjälor och avpassade detta till mjärdens bredd. En mjärde med blott en ingång fick man vända, allt efter som man trodde att fisken gick ut eller in från ån. 3) mjärdlägen med risarmar kunde också förekomma, men i regel blott till
fälligt.

4.) Några fasta avstängningar för ryssjelägen, torde knappast ha förekommit här. I regel brukar ryssjorna att läggas ut på sådana platser, att ryssjans armar stänger mot land. 5.) Något laxfiske i egentlig mening, har ej förekommit här på orten. Avståndet, landsvägen härifrån och till Falkenberg, är 7,2 mil. ~~XXXXXX~~ Ån Ätran härifrån och till dess utlopp i havat vid Falkenberg, torde väl vara ännu längre, den går i ännu flera krokarna än landsvägen. En del gamla personer säger sig ha hört omtalas, att för långt tillbaka i tiden, skulle laxen ha gått så långt, som ända hit upp i Ätran, men det torde ha varit i mycken liten skala. 6) Älkistor har förekommit här mera i äldre tid än vad fallet är nu. Lillån, en liten älv något mera än en mil lång, som uttrinner ifrån Kalvsjön och uttrinner i ån Ätran, strax nedanför gården Mölneby, har Mölneby älkistor i anslutning till kraftstationen. I dessa älkistor har fångats mycket ål under tidernas lopp. Enligt uppgift har de varit mera givande förr än nu. Förr var det också ganska många, som hade älkistor i bäckar, som kom ifrån skogssjöar. Numera är dessa dock i stort sett borta, ålen har minskat här betydligt. Några andra kistor för fiskfångst, än älkistor, har ej förekommit här. Tillägg till

I) Naturliga rännor i form av bäckar, som rinner ut i älven, användes både förr och nu till att lägga ut mjärdar i. Förr rensade man upp dessa mynningar, lade ett par stockar över märkytan till att gå på, och fäste även avstängningsanordningen i dessa. Avar, som var nära ån, gravde man också förbindelsediken till densamma, och gjorde likadana anordningar för mjädrar. I min barn och uppväxttid, var jag också med om att ha sådana fiskanordningar. Numera och sedan rätt många år tillbaka har jag dock ej sett sådana anordningar för mjädrar, nu kastar man i regel ut mjädrarna på sådana platser, utan några stänganordningar. Fisket här på orten har blivit mera sport och hobbybetonat, nu än förr.

b. I) Mjärdar i fast läge, som jag förut upptecknat. Sänkmjärdar, som kastas ut i älvarnas stränder i vikar och bäckutlopp, dessa mjärdar kan också användas till att läggas ut vid insjöarnas stränder och vikar, där vattnet är tillräckligt djupt. Tillverkningen av dessa mjädrar, har här på orten varit densamma, som de mjädrar, som används vid fasta avstängningar. Skillnaden var väl blott i huvudsaken, att de som användes vid de fasta avstängningarna, var påfäst

lyftarmar av trä. Dessa lyftarmar tjänstgjorde också till att fastgöra mjärden vid den fasta avstängningen. De mjädrar, som användas i dag, och för en ganska så lång tid tillbaka, är stommen tillverkad av trä, och beklädd med ett finmaskigt ståltrådsnät. I äldre tid torde också beklädnad av garnnät ha förekommit. Mjårdar med en ingång, är den typ, som mest har förekommit här, men också med två. En typ av mjårdar, som förekom här på 20 och början av 30 talet, men som i dag torde vara helt borta, var en typ, som kallades för "mörtstugor". Dessa mörtstugor voro helt tillverkade av ståltråd och ståltrådsnät. Den bärande stommen var alltså tillverkat av tjock ståltråd. Mörtstugorna hade ej alls samma utformning som den här på orten vanliga mjärden. Det var en ingång på varje sida av dessa. Ingången var direkt, ej som på mjårdarna med ett så kallat sög. Den vanliga mjärdens form var, att den var fyrkantig vid ingången och till på mitten, från mitten och till den andra ändan, trattformig. Något särskilt namn på delarna, har jag ej hört att det förekommit här, mer än på ingången, som här på orten kallas för sög eller på ortsspråket "sog". På mjårdarna-de som har änvänts här på orten finn ingen arm. Skillnaden på mjärde och ryssja är

i första hand den, att en ryssja är mycket större. Den bärande stommen är också tillverkad av ståltråd och beklädd med nät av något garn. Ryssjorna finns också av ganska så skiftande storlek. Det kan vara en eller flera ~~KXX~~ fortlöpande, s, sk sög. Till ryssjan hör också, i olikhet med mjärden, s, k, fångstarmar. Numera hör jag aldrig någon tala om att de använder bete (agn) i mjärdar eller sättvador, men i äldre tid torde detta i vissa fall ha förekommit. Småfisk brukar dock ännu i dag att lämnas kvar i mjärdarna - någon dag - för att locka gäddorna in i mälen (Detta brukar jag själv att praktisera) ibland med önskat resultat.

2) En ryssja måste fästas när den lägges ut. Vid varje eller rättare vid de två fångstarmars ändar finns stakar, som man sätter ned i botten. Vid själva stommens ända finns också en stake, som fästes i botten. Dena fästning får man göra så, att man får sträckning på ryssjan, annars säcker själva fångsrummet ihop, och fisken kan ej komma in. De som fiskar mycket med ryssja, är väl troligt att de har fasta anläggningar för densamma, men här på orten har jag ej sett eller hört omtalas att det är brukligt.

Av berättaren Bror Karlsson, som jag sökt, men ej varit anträffbar förrän nu, har jag fått följande upplysningar angående mjårdar och sättvader från äldre tid. På berättarens hem, som var ett torpställe vid en skogssjö, hade de mjårdar som var tillverkade av eneträd. Den bärande stommen var gjord av runda enkäppar. Denna stomme var sedan beklädd med kluvna enkäppar. Dessa kluvna ehler spåntade enkäppar var alltså av samma material, som man flätade korgar av. Själva flätningen av mjärden var lika utförd, som man flätade en korg. Sättvader eller ryssjor var i äldre tid, till skillnad mot nu, själva stommen utav trä. Det var i regel eneträd, som användes till detta. Om det i äldre tid fanns ryssjor med tre armar här på orten, har jag ej lyckats att få bekräftat. I mera nyare tid och nu mera finnes det sådana. Utläggningen sker mestadels med en roddbåt. Ålryssjornas utseende kan jag ej uppteckna något om, det torde ej ha funnits några sådana här på orten för särskilt ålfiske. Bågar är det en för varje ingång. I regel är det två fortlöpande ingångar å de ryssjor, som i allmänhet har använts här. Strut eller struten, har varit den mest allmänna benämningen här, på ryssjans

bakersta ända. Dess utseende är, som en strut. Den är alltså hop-
smalnad till täthet i sin yttersta ända. Matrialet är av samma be-
skaffenhet, som ryssjan. Någon ryssja förstärkt med spjälor eller
sprötar eller tillverkat helt av trä och utlagd på underlag, har ej
förekommit här. Om så varit fallet, är det så längesedan, att det
ej går att få några upplysningar om detta. Ryssjan förankras med
de störrar, som den sträcker ut med. Någon särskild markering behövs
ej, störrarna är så långa att de synas. Här förekommer det sällan
att någon har mer än en ryssja. Ålryssja sänkes till botten, marke-
ras med stakar eller flytande markering.

C. Självfångande nät.

1. (Lägnät) Lägnät är den typ av nät, som i stort sett har använts
här. Matrialet har i regel varit lingarn och bomullsgarrn.
2. Tälarna har också i regel varit av samma material.
3. Till flöten har använts såväl näver, trä, bark och kork.
4. Till lägnäten användes ej några särskilda sänken, de sjunker
av egen tyngd. De blötes först i vattnet innan de lägges ut.
5. Denna fråga kan jag ej alls svara på. Vad jag och mina berättare
har oss bekant, har det ej funnits någon här på orten, som bundit
nät.

7. Varmed näten färgas kan jag ej heller besvara. Varför de färgas, torde i första hand vara för att skydda dem för röta. Att näten färgas i någon särskild nyans, för att locka fisken till sig har jag ej hört någon berätta om.

Några redskap som använts tillsammans med näten, sådana som efterfrågas, torde ej ha använts här. I äldre tid hade nätfisket en ~~XX~~ viss omfattning här, numera är det sällsynt. Det nätfiske, som har och bedrives här, har endast varit vår och sommartid, och då lagts ut och tagits upp från en båt eller en flotte.

d. Notar. Alla de frågor som berör "notar" får jag lämna obesvarade. Fiske med not har ej vad jag har kunnat få upplysning om, förekommit här.

e. Vadar. Något vadfiske eller fiske med kastnät, har ej heller förekommit här.

f. Håvar och glipar.

I. Sänkhåvar torde ej ha förekommit här.

2. Handhåvar, som självständigt redskap torde handhåvar här på orten endast ha använts vid fångandet av småfisk, s, k, angelfisk, "äling".

3. De håvar som mest har kommit till användning här är de vanliga hjälphåvarna. Det är i regel vid krokfiske av olika slag, som denna håv kommer till användning, som hjälp till att få upp fisken. Dessa håvar äro trattformiga, de kan vara av olika storleksgrad. Någon särskild benämning på de olika delarna mer än "kassen" alltså själva håven och "skaftet" det som man håller i, har jag ej hört att det förekommit här.

g. Krokfiske.

I. Metning med agn. Metning har förekommit mycket i såväl äldre, som nyare och nyttid. Mask är det mest vanliga, som förekommer till agn. Småfisk, s, k, äling, har förekommit och förekommer fortfarande till agn. När man metar med "äling" som agn, söker man att få större abborrar, än vad man i regel får på mask. Även gädda brukar att nappa på äling. Krok användes av olika storlek. Om man agnar med äling, måste det vara en större krok, än vad man i regel använder

till mask. Deg förekommer också numera, som agn, dock i ringa omfattning, mask är mest använt. Numera är de flesta reverna av nylon. I äldre tid var revorna av vad man kunde få i tag. Jag minns själv när jag var barn, att vi använde revar^{av} olika snören, vad vi kunde komma över. Vi tvinnade samman sytråd, tråd som användes till att laga säckar med m, m. Vi hade sällan råd att köpa en riktig rev. Det hände också att vi ej hade metkrokar, då tillverkade vi dessa av knappnålar. Bomulls och lingarn var annars i regel metrevarna tillverkade av. Till spö användes i äldre tid en någorlunda rakväxt rönn, hassel, även gran eller annat träslag. Det numera vanligaste spöet av bambu, är ej så gammalt här på platsen. Till masklåda användes i regel en burk. Den kan vara av olika slag, dock i regel av plåt eller glas. Locket är dock i regel av plåt, man måste kunna göra hål i detsamma, för lufttillförsel. Vid fiske med äling eller annan småfisk, användes en luftkonditerad spann eller liknande käril. Kroklåda medföres vid spinnfiske, för utbyte av olika drag.

2. Ståndkrok i öppet vatten, utsatt från stranden i en älv, sjö eller större bäck, av m, m, förekom ganska mycket här förr, Det förekommer också idag, men ej i samma utsträckning. Till detta fiske

som här på orten kallades för "stånnety" användes en "käpp"spö, som sattes ned i marken. Reven närmast intill kroken var av tagel och kallades för tafs. Linan för övrigt var av annat material. Tafsens var av tagel för att fisken ej skulle kunna äta av den. Det hände att fisken fick sitta fast på kroken i flera timmar, hela nätter ibland. Reven var virad om en klyka, när en fisk nappat på kroken och ryckte i reven, gick densamma ~~XXX~~ ut till en viss längd. De andra frågorna under 2 som gäller sådant fiske, som knappast har förekommit här, får jag lämna obesvarade.

3. Pilkning.

Numera är det snöre, som användes vid pilkning i regel av nylon. Förr tillverkades dessa snören av hampa, bomull m, m. Krok användes av olika storlek, beroende av fiskets omständigheter. Sänket brukar att vara av olika material. Koppar, silver, brons m, m. Det som man lindar upp reven på, kallas här för "grind".

4. Långrev.

Storleken av de här på orten använda långrevarna, både förr och nu

är 100-150 krok. Förr var matrialet av bomull, lingarn m,m, nu tillverkas även dessa av nylon, men också av förut nämnda matrial. Tafsarnas avstånd från varandra bör vara en 2,5 meter. Om man köper en färdig långrev, sitter i regel tafsarna för tätt, då får man taga bort varannan. I regel köpes en viss längd av garn och ett vist antal tafsar, sedan knytes tafsarna dit med önskat avstånd från varandra. Numera och för långt tillbaka, är det ingen, som själv tillverkar något garn för detta ändamål. Jag och mina berättare har ej heller hört talas om någon, som själv tillverkar krokar. Vid användandet tages reven ur den låda, som använts till att lägga upp den uti, när den ej användes. Om man agnar med mask påsättes denna före utläggandet, om man agnar med äling, samtidigt med utläggningen.

5. Något särskilt utterfiske torde alldrig ha bedrivits här på orten.

II. Med kostgjort bete.

Om man metar med fluga användes en rev utan flöte, den skall alltså

vara på ytan. Vid fiske med fluga å spinnspö,oljas reven in så att de ej sjunker.

2. Pimpling.

Vid pimpling undersökes först avståndet till botten. Man har sedan reven en IO c,m,från botten. Blänke användes vid detta fiske.

III.Ryck och huggkrokar.

Lak-krona,har ej vad jag har kunnat få upplysningar om,förekommit här på orten. Pilkar av enkel form och utan bete,har ej heller förekommit. Huggkrok,torde ha använts i äldre tid. De upplysningar som jag har fått om detta ger dock ingen fullständig förklaring till redskapets användning,varför jag ej kan eller vill göra några närmare förklaringar om dess användning.

h.Ljustring.

Ljustring har förekommit här i äldre tid,och till denna form av fiske blev förbjudet. Enligt de upplysningar jag har kunnat inhämta om detta fiske,skedde det i regel med en roddbåt till hjälp. Någon ljustring på fiskevattnets botten,torde ej ha förekommit

här. För ljustring av ål och gädda, förekom samma ljuster. Från båt tillgick ljustringen så. Brandjärnet, som tjärveden lades på, som tändes och alltså utgjorde själva blosset, var fäst i roddbåtens akterdel. I förhållande till fiskaren, skulle blosset ej lysa för mycket på honom. Med anordningar av olika slag, försökte man att blosset skulle lysa så mycket som möjligt nedåt, på vattnet. Den som skulle ljustra fisken, stod eller satt bredvid brandjärnet, färdig till att hugga ljustret i fisken, när denna blev synlig i eldskenet. När förbudet om denna art av fiske blev förbjudet, var det svårt för många att helt överge detta fiske, det var en viss tjustring och spänning, att tyst glida fram med en roddbåt. Vid fiske i en älv var det också vackert, när eldskenet upplyste stränderna. De som de första åren efter förbudet gjorde försök till att trotsa detta, använde sig ej av blosset, utan av en karbidlampa (syckellampa). Stötande med ljuster på måfå vid dagsljus och i isvakor, har ej förekommit. "Älgaffel" "Harka" "Laxljuster" och det som är efterfrågat i samband med dessa redskap, har ej förekommit här.

i. Klubbning av fisk har förekommit här i äldre tid, dock i så liten

omfattning, att det ej får räknas, som allmänt. Enligt berättaren var det mest lake, som man brukade att klubba. Några särskilda redskap för klubbning hade man ej. I regel använde man sig av en ~~XXX~~ större träklubba, som var avsedd till att användas vid klyvning av långved eller en vanlig större yxa. Att med knutförsedda vidjor slå laxöring, som står i bäckhål, torde ej ha förekommit här.

j. I någon egentlig mening harskjutning av fisk ej förekommit här på orten. När det förekommit, har det endast varit, som något försök, för att se hur det skulle lyckas och av nyfikenhet. Ljuster torde ej ha avskjutits. Det var med en hagelbössa, som man skjöt. Någon tradition att man fiskat med bössa, finnes ej.

k. Sprängning har ej nämnvärt förekommit här. Det har dock förekommit, men får väl betraktas, som en ren nyfikenhet. Som egentligt fiske, kan det ej betraktas. Berättaren omtalar att en pojke i den här s, k, skogsbygden skulle pröva på detta fiskesätt. Han tog en flaska, som han fyllde med sprängkrut och med en knallhatt och stubintråd i. Han rodde ut på sjön i en vanlig roddbåt. När spräng-

laddningen exploderade var han för nära med båten, svallvågen som uppstod vid explosionen, tippade båten och kastade fiskaren i sjön han var dock simkunnig, så han klarade sig undan äventyret med livet i behåll.

l. Förgiftning av fisk med vissa växter, har ingen av mina berättare eller jag hört omtalas att det förekommit här.

m. Snarning av gädda förekom mycket här i äldre tid. Det var en tunn och smidig mässingstråd fästad på ett spö, som användes som snara. ~~XXXXXX~~ Att snara gäddor har jag själv varit med om under mina uppväxtår. Det var i regel under solvarma dagar, som gäddorna gick upp på grunt vatten för att sola sig, som det var lämpligt att försöka detta fiskesätt. Av mässingstråden vars ena ända var fästad i spöet, gjordes i den andra ändan en ögla. Snaran sänktes ned i vattnet framför gäddans huvud. Om man lyckades att få öglan en kort bit bakom gäddans huvud, ryckte man till, tråden drog åt om gäddan. Detta var ett mycket roligt fiske, i varje fall omtyckt av småpojkar.

Att med blotta händerna försöka att fånga fisk, torde blott ha förekommit i steniga bäckar. Små laxöringar brukar att gå upp i sådana bäckar, och dessa brukar man försöka att fånga med bara händerna. Det är i regel småpojkar, eller rättare, småpojkar som har sysslat med detta slag av fiske. I en bäck här i byn, som under min uppväxttid, var ganska gott om smålaxöring, och som vi praktiserade detta fisksätt, finns numera ingen laxöring.

6. Fiskefärder och fisketurer.

För mig finns det inget att uppteckna om detta från denna orten.

7. Båtar.

För en 25-30 år sedan fanns det kvar här i orten roddbåtar, hemtillverkade sådana, av olika typer. De upplysningar, som jag av mina förfrågningar har fått om detta är, att det numera endast är inköpta roddbåtar och en del av dessa avsedda för utombordsmotorer, som är de dominerande här nu. Dessa i regel serietillverkade båtar, anser jag att folklivsarkivet ej har något intresse av, varför jag ej gör några uppteckningar angående desamma.

8. Fiskets betydelse i hushållningen.

a. Trots att trakten här eller rättare inom Ö.Frölunda socken, ej funnits eller finns-om man undantager ålfisket vid Mölneby- några särskilt rika fiskvatten, hade dock husbehovsfisket en viss betydelse i äldre tid. En viss sammanslagning av personer vid vissa fisken kunde förekomma, dock ej i hela byalag. Under nödår försökte man att fånga så mycket fisk, som möjligt. Någon person sålde någon fisk någon gång. Det var i så fall till de s, k, herrskapsställena. Man kunde också vid en lyckad fångst ge bort fisk till sådana personer, som man hade fått något annat av förut, alltså en form av gengäld. Sådant förekommer även idag.

b. Vad som angår fiskrätten, var det nog också i äldre tid, likt som i dag, att man i en viss mån respekterade fiskrätten (strandrätten). Anordningar med utläggande av fasta fiskanordningar tolererades ej i regel av strandägarna, särskilt om dessa själva var intresserade av fisket. De stora gårdarnas arrendatorer och torpare ansåg att de hade fiskrätt i de vatten, som låg intill eller nära den mark, som de arrenderade. Några rättsliga åtgärder mot dem, som

fiskade vid andras ägor, torde dock ej ha förekommit. Man tog upp deras fiskredskap och lade dem på land. I Vissa fall gav det dock anledning till osämja. Det gälde dock ej alla fisken, att gå och meta tyckte man att man hade rättighet till var man önskade. Denna form av fiske var det också mycket sällan, som någon strandägare förbjöd. Om det var någon som gjorde detta så var det för att metarna ej skulle trampa ned gräs eller annan gröda. Om fiskerättens ursprung, ansågs nog i stort sett, av dem som ej hade någon, att det borde varit lika för alla, som det varit i deras förfäders tid.

c. Den fisk, som ej åts färsk-och det torde varit den största delen här på orten-saltades eller torkades. Rökning av fisk i äldre tid, torde ha förekommit mycket lite, om det nu förekom alls. Något fiske vintertid här på orten, torde knappast ha förekommit. Numera djubfryser man fisken, om någon vid något tillfälle skulle få mera än dagens behov. För det lilla av sötvattenfiske, som har förekommit och förekommer här, har man inga särskilda anordningar för rensning av fisken. Den fisk som torkades fläktes, och i regel hängdes den på en vägg. Det var i regel mört, som torkades. Mört kunde man

få ganska mycket av under deras lektid. Det var dock ingen allmän företeelse att fiska mört under deras lektid. Det är en dålig mat fisk, och alla ville ej ha den. Den torkade mörten i äldre tid ansågs som en nödåtgärd. Om det blev ett dåligt näringsår, ansågs det bra att ha detta, i varje fall bättre än ingenting. Någon särskild benämning på torkad fisk, har man ej haft här. Som jag förut nämnt, torde rökning av fisk, ej förekommit. Surfisk torde ej heller ha beretts här. Fisken saltades hårt, detta för att det skulle bli så mycket mera av "såvel". Baka in fisk i bröd eller mala fiskben och ha i degen, torde ej ha förekommit här. Det har väl varit och är för ont om fisk på platsen här, för att detta skulle ha blivit en nödåtgärd.

d. Som maträtt har fisken förekommit här, som kokt och stekt. I äldre tid, mest som kokt. Då hade man ont om något att steka fisken i. Soppor av fisk, torde ha förekommit mycket lite. Jag vet att detta har förekommit på andra, mera fiskrika orter. Folk härifrån orten, som varit i Halland och återkommit, har talat om att det var vanligt i äldre tid med fisksoppa. Soppa av saltfisk, är nog bättre

än på sötvattenfisk. Palt av fisk, palt av röm, gröt av fiskblad, har jag eller mina berättare alldrig hört omtalas, att det har förekommit här. Fiskspadet och inkråmet av fisk, torde ej heller ha kommit till användning här till någon maträtt. Fiskfettet har ej haft någon betydelse i hushållet här. Småbenen i hårt stekt abborre åt man, åtminstone är förhållandet så nu, och torde också ha varit i äldre tid. Åsikterna om fisk som mat, torde nog varit lika, förr som nu, alltså ganska individuellt. I äldre tid ansåg många fisken, som en högtidsrätt, helst bland den fattiga befolkningen. Det var långa tider, som man ej hade något annat än salt sill och kanske någon bit av salt fläsk eller kött, men också långa tider, när man ej hade något sådant alls. Då var det givetvis smakligt med färsk fisk. I stort sett tyckte nog de flesta här på orten om fisk. Man fick det ej så ofta, det var ombyte på den annars vanliga kosten. Förutom salt sill och vintertid även färsk sådan, salufördes alldrig i äldre tid här på orten, någon saltsjöfisk.

e. Ålskinn togs tillvara förr och användes till i huvudsak remmar körtömmar och pisksnärtar. Om de möjligen har använts till klar-

skinn i kaffet kan jag varken intyga eller dementera. Till klar-
skinn i kaffet användes här på orten i allmänhet skinnet ^(av) spillån-
ga eller annan lutfisk. Skinnet av togs av när denna legat i blöt
och innan den lades ned i skarp vatten.

f. Några andra delar av fisken för medicinskt bruk, har ej förekom-
mit här, enligt de upplysningar jag har kunnat inhämta om detta.

g. Av helt naturliga anledningar kan jag ej svara på denna del av
frågelistan.

9. Fiskets folktro.

a. Det blir ej mycket, som jag kan svara på detta. Anledningen
till detta är, att det numera ej finns så ~~XXXXXX~~ många gamla
kvar, som man kan få någon upplysning av om sådant. Berättaren
Per Johansson, som jag har anlitat så mycket, visste ej mycket om
detta. En orsak till detta torde också vara att här ej är någon
fiskeort, man har ej lagt sådant så mycket på minnet. En del gammalt
skrock och talesätt finns dock kvar. Vad jag hört och vad jag fått

upplysningar om skall jag dock försöka att uppteckna. Första medtardagen har alltid, både förr och nu, angivets vara, Kristi Himmelfärdsdag. Mörtens och Braxens liktid angives vara när häggen blommar (detta stämmer också överens med verkligheten). Från min bostad och till ån ätran är det blott en 50 meter. En bro finns över älven där, och under denna ett strömdrag. Mörten leker alltid i starka strömdrag. Det slår alldrig fel, när häggen blommar - det finns hägg utmed älven - då leker också mörten. Fisketidens förhållanden till ny och nedan, kan jag ej ange.

b. Kan jag ej besvara. c. likadant. Efter att nogare ha genomläst d och e, är det inget av värde, som jag uppteckna om detta.

f. Det enda som talats om här av frågorna på f, är ålskinn. Det ansågs för att vara bra att ha en bit ålskinn på metkroken.

g. Vid metning såväl från land, som båt, skulle man iaktaga tystnad ej tala högt eller väsnas på annat sätt. Med detta skulle man ~~XXXX~~ skrämja bort fisken. Samma var förhållandet när man svirvlade (gädd

drag(krokfiske efter båt). Man skulle ej heller meta när det var nordlig vind(den regeln gäller ännu i dag)

h. Kamfer har använts i äldre tid vid metning. Man medförde då en flaska med kamfer och rengjorde masken i denna,innan den fästades på kroken.

i. Vad som efterfrågas här angående att förgöra och förstöra fiskelyckan för andra,har ingenting berättats om här. Däremot har det berättats om vad man själv borde göra för att få fiskelycka.

I äldre tid var det vanligt att man spottade på masken när man skulle meta. Det förekommer ännu i dag,men väl utan någon tro på en bättre fiskelycka. När man spottade på masken,skulle man yttra följande."Tvi,tvi,nappa så,häng på,å fall inte å".

j. I någgn mån måste man ha trott på övernaturliga väsens makt över fisket. Detta gällde i särskild grad fiske i vissa skogssjöar,där det talades om att något gögre väsen skulle haft sin boning Detta torde dock vara ganska längesedan. Några särskilda sägner

om detta har det ej berättats varför jag ej kan uppteckna något sådant. Vad som har berättats om sådant är, att om fiskelyckan skulle bliva god, skulle man kasta en peng i fiskevattnet, och denna peng skulle helst vara en IO öring.

k. Några spådomar eller förutsägelser i samband med fisket, har jag ej hört något berättas om. I äldre tid hade man dock tro om, att man ej skulle tala om vart man gick för att fiska. Om man talade om vart man gick för att fiska fick man otur. Om man ej talade om det, skulle man däremot få fiskelycka.

l. Om någon särskilt riklig förekomst av fisk, har det väl berättats något från äldre tid. Det har i regel varit om stora fångster under de olika fisksorternas lektid. Jag tror dock att detta ej att detta har något särskilt värde att uppteckna. Däremot har det berättats mycket, mer eller mindre sanningsaktiga historier om stora fiskar, som man fått, i regel gäddor, om sådana som man haft på kroken, men som har slitit sig, om sådana som man har sett, och gjort fruktlösa försök att fånga. I äldre tid hade nästan all som bodde

vid en sjö, sett denna sjöns storgädda. Dessa berättelser var mer eller mindre fantasifulla. I min ungdom hörde jag berättas om historier om sådant. Det var personer, som sett väldiga storgäddor simma i sjön, med en fastvuxen videbuske på huvudet. Någon särskild direkt historia om detta kan jag dock ej uppteckna. Jag skall dock uppteckna en historia om gäddfiske, som en torpare vid en skogssjö berättat om. Men innan jag berättar denna fiskehistoria vill jag ange att denna torpare var allmänt känd för sin livliga fantasi på fler områden än fisket. Vid den sjö, som denna torpare bodde, hade både han och andra, som bodde vid samma sjö, gjort fruktlösa försök att fånga sjöns storgädda. Till de andra sade torparen, ja ska la taa en gång ve ett passande tefälle. Och så gjorde han ett försök en gång, och om detta berättade han följande. Ja smidde själv me en krok, å hade leggende i beredskap. Så lamma en av mia söer ett döfött lamm, då flådde ja detta a maa på kroken å satte fast en järlänk i kroken, å sen fäste ja länken i mi basta, detta va på kvällen. När ja kom opp på måern å titta åt sjön, så sto basta långt ut i sjön. Ja to mi eka å rodde dit, men tro i inte att då hade gädda sletet. Ja denna historia daterar sig från omkring

sekelskiftet. Men även av i dag finns det personer, som talar om sina bedrifter med fiske och jakt. De flesta av dessa historier är ganska alldagliga. De flesta av dessa handlar om stora gädder, som av en eller annan anledning, har lurat fiskaren på sitt rov. Många av dessa händelser äro också sanna. Om en stor gädda hugger på ett vanligt kastspö med en klen lina, är det rena turen om linan håller. I den s, k, skogsbygden här finns en person-ganska ungdom ofta skryter med sina bragder i såväl fiske, som jakt. Folket här har ganska så roligt åt hans ganska så otroliga historier. Han vill alltid vara främst. Om fiske eller jakt kommer på tal, så har han alltid fått de flesta och största fiskarna, som går att fånga här i bygden, skjutit de största älgarna under dramatiska omständigheter m, m. Som avslutning på dessa uppteckningar återger jag en av hans fiskehistorier. "En gång när jag lagt ut en långrev (ålrev) på x-sjön så fick jag 12 ålar, jag räknade dem två gånger för att vara säker på antalet. När jag rott i land räknade jag dem omigen, när jag stoppade ned dem i en medhavd säck, då var det 13. Jag var säker på att jag räknat rätt förut och undrade hur det här kunde vara möjligt. Då fick jag se ett hål i båtens botten,

ett kvisthål i fören. Då förstod jag hur det hade blivit 13 ålar när jag var kommen i land. Den trettonde hade gått in genom hålet medan jag rodde i land."Något tvivel om sanningshalten i denna historia finns väl knappast, den torde vara hundra procentig".

Med detta har jag besvarat denna ganska omfattande frågelista, så noggrant, som jag efter ortens fiskeomständigheter har kunnat. Som framgår av uppteckningarna är det mycket, som jag ej har kunnat svara på. Men det är de omständigheter, som jag har angett, som avgjort detta. Jag hoppas dock att det är något, som folklivsarkivet skall finna något värde utav.